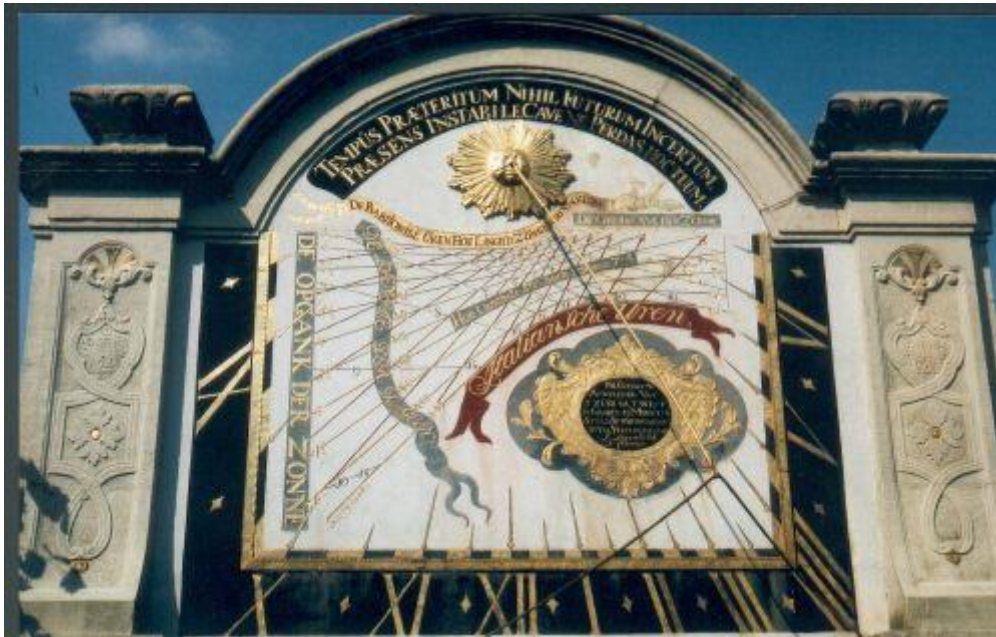

ZONNEWIJZERS: ARS ET MATHESIS

Is ie niet prachtig...? Deze zonnwijzer bekroont de poort van het Prinsenhof in Groningen. Hij dateert uit 1731 en we kennen ook de makers: Cremer en Doornbos, die wat later

(1743) in de archieven vermeld worden als "... twee treffelijke Groninger konstenaren en grote beminnaren der wiskunde".

De MATHESIS kwam natuurlijk op de eerste plaats: er moest heel wat berekend en geconstrueerd worden om zoveel gegevens af te kunnen lezen uit de ligging van de schaduw van de - op de noordpool gerichte - vergulde stijl.

Maar door de ARS krijgt de mathesis hier haar glans! Ook nu nog blijft elke passant hier even staan; niet om de tijd af te lezen, maar om de zonnwijzer te bewonderen. Hij is dan ook de mooiste van de 928 geregistreerde openbare zonnwijzers in Nederland. Daarbij zijn natuurlijk niet de vele duizenden zonnwijzers die in onze voortuintjes staan. Dat zijn meestal slecht geconstrueerde massaproducten: niveau plastic tuinkabouters.

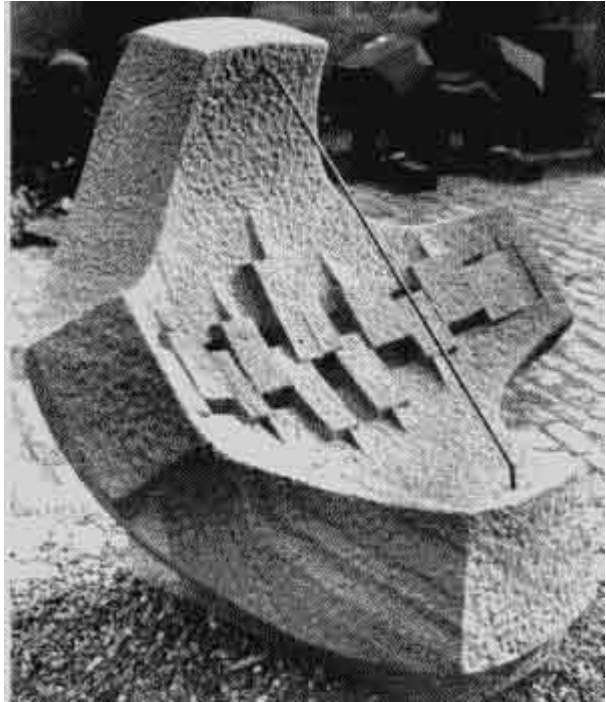
Zonnwijzers spelen in ons dagelijks leven geen rol meer als het gaat om de tijd af te lezen. Dit deden ze overigens al eeuwen niet meer: ze hebben lange tijd vooral dienstgedaan om de mechanische torenuurwerken gelijk te zetten. Deze liepen zo onregelmatig, dat elke dag bijstellen een noodzaak was.

Overigens was de zonnwijzerkunde eeuwen lang een respectabele wetenschap, getuige de vele verhandelingen die er vanaf ca. 1500 tot in de 19-de eeuw over werden gepubliceerd.

Eén merkwaardig voorbeeld is het tractaat van G.J. 's Gravesande over perspectief; het laatste hoofdstuk gaat over het construeren van zonnwijzers.

Hij past de regels van de perspectief toe om zonnwijzers op willekeurig geöriënteerde vlakken te construeren.

In onze tijd is de belangstelling voor zonnewijzers weer terug van weggeweest. In een aantal landen zijn verenigingen opgericht die zich intensief met de gnomonica (zonnewijzerkunde) bezighouden. In Nederland bestaat De Zonnewijzerkring al 24 jaar en ze telt ca. 200 leden. Wie de periodieke uitgaven van deze verenigingen doorbladert, vindt daar heel wat MATHESIS... er worden veel interessante nieuwe vondsten gedaan om de tijd te bepalen uit de plaats van de zon aan de hemel.

Ook kunstenaars voelen zich aangetrokken tot geheel eigentijdse vormgeving van zonnewijzers.

Als voorbeeld hierboven een moderne (1979) uit zandsteen gekapte zonnewijzer uit Aschaffenburg (Duitsland).

Een zonnewijzer en tegelijk een abstract beeldhouwwerk.